

Bijlage 4b

Zakelijke verslaglegging van 2^e gespreksronde Verkenner met partijen, 30 maart 2023

Gesprekken Verkenner met de volgende partijen:

1. BBB – PVV
2. BBB – VVD
3. BBB – CDA
4. BBB – PvdA
5. BBB – GroenLinks
6. BBB – Lokaal-Limburg
7. BBB – SP
8. BBB – JA21

Zakelijke verslaglegging gesprek met Verkenner en BBB

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. René Claassen (PVV), dhr. Lei Hermans (PVV), dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB), dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmp, Mevrouw Gerda Verbraken, Mevrouw Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Terugkijkend op het eerste gesprek met de PVV stelt **de heer Schrijen** aan de orde dat de PVV heeft gesteld dat er op inhoud geen 'onoverkomelijkheden' zijn ten aanzien van samenwerking met de BBB. Er dient hooguit nadere verdieping plaats te vinden ten aanzien van de vraag wat des provincies is en wat niet. Verder heeft de PVV aangegeven geen partijen uit te sluiten, maar dat er wel nog een gesprek nodig is met het CDA over het verleden (m.n. de bestuurscrisis). De PVV heeft aangegeven een voorkeur te hebben voor een rechtse coalitie bestaande uit de eerste vier partijen. Over links ligt samenwerking moeilijker, al zijn er op sociaal gebied veel overeenkomsten met PvdA en SP.

De heer Schrijen vraagt de BBB daarop te reflecteren.

Mevrouw Schoolmeesters kijkt terug op een vriendelijk gesprek, maar geeft ook aan dat zij bij de eerste ontmoeting weinig warmte van de kant van de PVV had gevoeld. In een later stadium ging dat beter.

De heer Claassen zegt dat hij van origine beschouwend van aard is en wat gereserveerd als hij nieuwe mensen ontmoet. Maar dat slaat snel om als hij de mensen beter leert kennen.

De heer Schrijen stelt vervolgens de door partijen zelfbenoemde topprioriteiten aan de orde. Voor de PVV zijn dat stikstof, degelijk financieel beleid, de sociale agenda en veiligheid. Voor de BBB zijn dat geen gedwongen onteigening (breekpunt), geen versnelling naar 2030 bij het behalen van stikstofdoelen (breekpunt) en leefbaarheid (nader te concretiseren met andere partijen).

De heer Claassen stelt dat veiligheid volgens hem bij de BBB onder leefbaarheid valt, hetgeen BBB volgens hem ook bevestigt.

Mevrouw Schoolmeesters gaat nader in op leefbaarheid. Zij stelt dat nieuwe woonwijken worden gebouwd maar dat daarin voorzieningen achterwege blijven. Zij noemt als voorbeeld de wijk Hoogveld. Behalve woningen horen in zo'n wijk ook een wijkzuster, een bibliotheek, een wijkagent etc. Voorzieningen die bijdragen aan de leefbaarheid.

De heer Claassen deelt die mening. Dat geldt ook voor de kleine kernen. Hij noemt als voorbeeld ook zorg-op-afstand technologie, die ouderen in staat stelt langer in hun woning te blijven wonen. En het in stand houden van cultuur en verenigingen en de bereikbaarheid d.m.v. openbaar vervoer. De zorgvraag en het zorgaanbod komt voorts ter sprake. Volgens hem gaat daar een hoop goed en is er voor een deel nog winst te behalen. Hij geeft aan wel belang te hechten aan wat de rol van de provincie daarbij is. Volgens hem is dat vooral enthousiasmeren en faciliteren van gemeenten. Hij zegt voorts dat er vanuit de sociale agenda een trendbreuk kan worden ingezet voor wat betreft positieve gezondheid. Niet alleen gezond eten, maar ook educatie en weerbaar maken.

De heer Schrijen vraagt naar het standpunt van de PVV ten aanzien van MAA.

De heer Claassen is voor doorontwikkeling van MAA, mits dat niet voor meer overlast gaat zorgen.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt wat er gebeurt als er toch meer overlast komt.

De heer Claassen antwoordt dat er altijd mensen zullen zijn die overlast ervaren. Maar je zult toch uit moeten gaan van de modellen en de berekeningen en die goed evalueren. En in gesprek blijven met omwonenden.

De heer Schrijen stelt het asielvraagstuk en huisvesting aan de orde. Daar is de PVV stevig in met uitspraken als "netjes in de rij aansluiten".

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of de landelijke lijn van de PVV daarin wordt gevolgd.

De heer Claassen stelt dat die lijn partij-ideologisch wordt gesteund, maar dit het probleem op zichzelf vanuit de rol die de provincie daarbij heeft moet worden bekeken. Maar als in een coalitieakkoord staat dat statushouders of asielzoekers voorrang hebben boven anderen dan ondertekend de PVV dat niet.

Mevrouw Van der Pol vraagt hoe de PVV de oplossing voor dit probleem ziet.

De heer Claassen zegt dat dat niet gemakkelijk is. De wet moet worden uitgevoerd, dat is het kader. maar je zou de randen kunnen opzoeken.

Mevrouw Van der Pol vraagt hoe de PVV staat tegenover megastallen en wat daar precies onder moet worden verstaan.

De heer Hermans zegt daar geen voorstander van te zijn. Hij doelt op stallen met honderden, duizenden dieren, die fabrieksmatig worden gehouden. Stallen die er reeds zijn kun je niet afschaffen, maar hij is tegen uitbreiding. **De heer Claassen** vult aan dat megastallen stallen zijn waarin een dier geen dier meer kan zijn.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of we niet het risico lopen dat megastallen die hier verdwijnen vervolgens worden gebouwd in Oost Europa.

De heer Hermans zegt dat dat risico inderdaad bestaat. En daar moeten we niet afhankelijk van worden. En er moet oog blijven voor dierenwelzijn.

Mevrouw Schoolmeesters zegt dat de BBB ook voor het welzijn van dieren is.

De heer Schrijen informeert nog naar het standpunt van de PVV ten aanzien van Cultuur en geeft aan dat hij ziet dat de PVV vooral voor Limburgse cultuur is.

De heer Claassen antwoordt dat de PVV inderdaad niet van de "Finse haiku's" is. Hij gebruikt dit als metafoor voor cultuur die voor niemand te volgen is.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek met Verkenner en BBB

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Stephan Satijn (VVD), dhr. Herman Nijskens (VVD), dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB), dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmp, Mevrouw Gerda Verbraken, Mevrouw Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Terugkijkend op het eerste gesprek met de VVD stelt **de heer Schrijen** aan de orde dat de VVD te kennen heeft gegeven dat op basis van de programma's prima kan worden samengewerkt met de BBB. De VVD heeft niemand vooraf uitgesloten. Er bestaat een voorkeur voor een coalitie bestaande uit de vier grootste partijen, eventueel aangevuld met de PvdA voor een bredere basis. Mocht ervoor worden gekozen om over links te gaan, dan is ook dat een mogelijkheid, maar dan zijn er op onderdelen stevige afspraken nodig. Een breekpunt voor de VVD is 'het ontkennen van wetten'.

De heer Schrijen vraagt de BBB daarop te reflecteren.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of de VVD meer raakvlakken heeft met de PvdA dan met andere meer linkse partijen.

De heer Nijskens geeft aan dat de voorkeur met name is gestoeld op de gebleken betrouwbaarheid van de PvdA en op de kwalitatief goede Statenleden. **De heer Satijn** vult aan dat hij ook als wethouder en als gedeputeerde in een extraparlamenteair college goede ervaringen heeft met de PvdA

omdat zij als het moeilijk wordt altijd meewerken aan een oplossing. Bij GroenLinks bijvoorbeeld is de partijdiscipline meer leidend en dat kan het vinden van oplossingen bemoeilijken.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt hoe wordt aangekeken tegen SP en CDA.

De heer Satijn zegt dat de SP doorgaans zuiver in de leer is. Het hangt ook af van personen. Maar op basis van duidelijke afspraken goed kan worden samengewerkt met de SP. **De heer Nijskens** vult aan door te stellen dat het CDA, hoewel flink verloren, zich altijd een stabiele partij heeft getoond, waarmee goed kan worden samengewerkt.

De heer Schrijen stelt vervolgens de door partijen zelfbenoemde topprioriteiten aan de orde. Voor de VVD zijn dat economie (Brightlandscampussen), bouwen, energie/verduurzaming en toekomstperspectief voor de agrarische sector. Voor de BBB zijn dat geen gedwongen onteigening (breekpunt), geen versnelling naar 2030 bij het behalen van stikstofdoelen (breekpunt) en leefbaarheid (nader te concretiseren met andere partijen).

De heer Nijskens zegt dat 2030 niet zal worden gehaald, maar dat het jaartal als streefgetal kan blijven staan. We moeten snel aan de slag met agrariërs die vrijwillig willen stoppen, om stikstofruimte te creëren. En om tijd te kopen om op nationaal niveau veranderingen door te voeren.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of de VVD voor een reparatiewet is.

De heer Nijskens zegt dat hij in principe ook moeite heeft met de huidige wetgeving en dat hij daarom voor een reparatiewet is. **De heer Satijn** vult aan dat er lobby is richting Den Haag om zaken anders te doen. Niet alleen de wet, maar ook de context van de wet.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of er nog ruimte is om 'aan knoppen te draaien' in relatie tot de gebiedsprocessen richting 1 juli a.s.

De heer Nijskens antwoordt bevestigend, maar benadrukt ook het belang van tempo maken.

De heer Schrijen werpt het onderwerp MAA op.

De heer Nijskens zegt dat de VVD vasthoudt aan het genomen besluit.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt hoe dat zit als er toch meer negatieve effecten blijken te zijn.

De heer Satijn antwoordt dat als er nieuwe feiten zijn daarnaar moet worden gekeken. Maar er heeft een brede afweging plaatsgevonden in het proces om te komen tot het besluit dat is genomen. Daarin zijn alle mogelijke zaken op zorgvuldige wijze meegenomen.

De heer Schrijen vraagt naar de standpunten ten aanzien van de Einstein Telescope.

De heer Nijskens is daar positief over. Hij vult met een knipoog aan dat het ook voor de agrariërs in Zuid-Limburg goed uitpakt, want dat betekent dat er geen windturbines mogen worden gebouwd.

Mevrouw Schoolmeesters zegt dat de BBB wel voordelen ziet, maar dat wordt getwijfeld over risico's en mogelijk langdurige financiële verplichtingen. En wat gebeurt er als er een hoop grond uit de bodem wordt gehaald? Kunnen we 'Groningse toestanden' verwachten? We moeten ons niet laten leiden door megalomane ideeën.

De heer Satijn en de heer Nijskens beamen dat goed naar de risico's moet worden gekeken. Schade op de schaal van Groningen verwachten zij niet, om dat het oppompen van gas om veel grotere volumes gaat. Zij zien echter ook dat de Einstein Telescope grote voordelen oplevert, onder meer op het vlak van grensoverschrijdende samenwerking in de Euregio.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek met Verkenner en BBB

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Michael Theuns (CDA), mevr. Marlou Absil (CDA), dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB), dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmp, Mevrouw Gerda Verbraken, Mevrouw Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Terugkijkend op het eerste gesprek met het CDA stelt **de heer Schrijen** aan de orde dat het CDA op basis van de programma's goed kan samenwerken met de BBB. De kiezer heeft een 'ruk naar het midden' gemaakt. Als het zwaartepunt in het midden ligt is het zaak om de beide flanken te verbinden, voor balans en breed draagvlak en voor stabiliteit, zo stelt het CDA en voegt daaraan toe dat het niet aan het CDA is, maar primair aan de BBB. Verder heeft het CDA aangegeven geen partij uit te sluiten, maar ook dat niet alle partijen zich in het verleden betrouwbaar hebben getoond. Tot slot stelt het CDA dat er op het vlak van groene thema's met sommige partijen verschillen van inzicht bestaan.

De heer Schrijen vraagt de BBB daarop te reflecteren.

Mevrouw Schoolmeesters ziet het CDA net als de BBB als middenpartij. Zij vraagt naar de verschillen van inzicht op groene thema's.

Mevrouw Absil geeft aan dat het dan met name om harde standpunten gaat van linkse partijen.

De heer Theuns noemt als voorbeeld de PvdD. Als je iets verder naar het midden opschuift kom je bij D66 en GroenLinks. De PvdA zit van alle progressieve partijen het meest tegen het midden aan voor wat betreft de groene thema's.

Mevrouw Van der Pol vraagt waar de SP staat.

De heer Theuns stelt dat de SP zich vooral profileert vanuit een sociaal economische insteek.

Mevrouw Absil zegt dat de sociale denklijn van de SP past bij het CDA-programma. De SP toont zich wat activistischer op dat front en qua bestuursstijl. Ook met de SP kan worden samengewerkt. Er zijn wel verschillen, maar die zijn niet onoverbrugbaar.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt hoe tegen de PVV wordt aangekeken.

De heer Theuns wijst allereerst op een verschil van rolopvatting van de provinciale overheid en geeft als voorbeeld het standpunt van de PVV om uitgaven op niet-kerntaken sterk te beperken.. Maar ook stabiliteit en vertrouwen spelen een rol. Wat is de lijn met de landelijke politiek van de PVV? Waarom bij de verkiezingen voor Provinciale Staten de Eerste Kamer centraal stellen? Dat stuit zeer tegen de borst van het CDA. Het gaat om Limburg. En het verleden heeft diepe wonden geslagen die nog niet zijn geheeld. Daar kunnen we niet omheen. **Mevrouw Absil** vult aan dat een crisis omwille van de crisis niets oplost. Op persoonlijk vlak is er overigens geen probleem met de PVV.

De heer Schrijen merkt op dat er kennelijk een andere perceptie leeft bij de PVV ten aanzien van de bewuste motie ten tijde van de crisis.

Mevrouw Absil beaamt dit.

De heer Schrijen stelt vervolgens de door partijen zelfbenoemde topprioriteiten aan de orde. Voor het CDA is dat "bestaanszekerheid" als rode draad en voorts versnelling ten aanzien van wonen (regie vanuit Provincie, ruimte voor gemeenten), een andere aanpak van het landelijk gebied en tot slot de sociale agenda (arbeidsmarkt, gemeenschapszin). Voor de BBB zijn dat geen gedwongen onteigening (breekpunt), geen versnelling naar 2030 bij het behalen van stikstofdoelen (breekpunt) en leefbaarheid (nader te concretiseren met andere partijen).

De heer Theuns stelt dat het CDA niet meewerkt aan verplichte onteigening. Voor wat betreft stikstofdoelen wil het CDA dat de Provincie tempo maakt waar het kan, maar ook dat niet dogmatisch moet worden omgegaan met jaartallen waar dat onhaalbaar is. De aanpak moet haalbaar en realistisch zijn.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt hoe het CDA tegenover een reparatiewet staat.

De heer Theuns deelt de analyse dat het systeem door een te eenzijdige focus op stikstofdepositie vastloopt.

Mevrouw Schoolmeesters zegt dat het Rijk doordrukt voor wat betreft gebiedsgerichte plannen per 1 juli maar zelf niet levert.

De heer Theuns beaamt dit en illustreert dit met het voorbeeld dat de Europese Commissie nog steeds geen toestemming heeft gegeven voor uitkoop in relatie tot staatssteun.

De heer Schrijen vraagt hoe tegen de Einstein Telescope wordt aangekeken.

De heer Theuns ziet het als een unieke kans voor Limburg, maar wel met oog voor het landschap. **Mevrouw Absil** vult aan dat innovatie belangrijk is voor het CDA. Daar past de Einstein Telescope bij. **Mevrouw Schoolmeesters** stelt dat er ten aanzien van de Einstein Telescope ook risico's zijn, die wellicht nu nog niet bekend zijn.

De heer Theuns stelt dat het in kaart brengen van risico's en het managen daarvan belangrijk is. Maar je kunt niet zeggen "we doen het maar niet want misschien zijn er risico's".

Mevrouw Absil vult aan dat juist het herstel van vertrouwen van burgers gebaat is bij openheid van zaken. Voor wat betreft de Einstein Telescope gaat het dan over de kansen maar zeker ook openheid over de risico's en de onzekerheden die op tafel moeten. Dat is een belangrijke onderdeel van de bestuursstijl die nodig is.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek met Verkenner en BBB

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Jasper Kuntzelaers (PvdA), mevr. Aleida Berghorst (PvdA), dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB), dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmpt, Mevrouw Gerda Verbraken, Mevrouw Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Terugkijkend op het eerste gesprek met de PvdA stelt **de heer Schrijen** aan de orde dat de PvdA verrassende parallellen ziet met de BBB op het vlak van stedelijke problemen en plattelandsproblemen. Als je kijkt naar achterstandswijken in de steden en kleine kernen op het platteland, dan zie je dezelfde problematieken. Verder is aangegeven dat samenwerking met een aantal rechtse partijen op inhoud op onoverbrugbare verschillen van inzicht stuit. Bovendien is bij een aantal van die partijen de vraag gerechtvaardigd of zij stabiel genoeg zijn. Een echt breekpunt ligt voor de PvdA bij een partij die (groepen) mensen uitsluit. De PvdA acht het voorts verstandig om de dossiers Landbouw en Natuur niet samen te voegen in één portefeuille, maar deze uit elkaar te halen. En tot slot moet de inzet zijn om niet verder achteruit te gaan op het gebied van natuur, openbaar vervoer, achterstand en armoede.

De heer Schrijen vraagt hoe het zit met de verbinding tussen PvdA en GroenLinks.

De heer Kuntzelaers stelt dat stabiliteit gemakkelijker is te realiseren mét verbinding, ook richting Den Haag. Samenwerking met GroenLinks heeft de voorkeur van de PvdA.

Mevrouw Van der Pol informeert naar het niet kunnen samenwerken met sommige rechtse partijen.

De heer Kuntzelaers antwoordt dat het op inhoud, maar ook op stabiliteit misloopt. Als voorbeeld noemt hij JA21. Die zijn duidelijk rechts conservatief en brengen twee nieuwe onervaren mensen, terwijl een aantal meer ervaren kandidaten niet verkiesbare plekken kregen aangeboden. Dat getuigt niet van stabiliteit.

Mevrouw Van der Pol informeert naar samenwerking met de SP.

De heer Kuntzelaers stelt dat samenwerking met de SP op inhoud prima mogelijk is. Ook met de personen zit het goed, al zijn de ervaringen uit het verleden met de SP in een coalitie 'taai' te noemen. Dat zit in het activistische karakter van de partij.

Mevrouw Schoolmeesters oppert dat GroenLinks toch ook een activistisch karakter heeft.

De heer Kuntzelaers beaamt dit maar stelt dat GroenLinks wel stabiel is en bereid is verantwoordelijkheid te nemen bij moeilijke beslissingen. Anders dan bij de SP zijn er in Limburg ook geen coalities 'geklapt' met GroenLinks. GroenLinks kan compromissen sluiten. Een belangrijk verschil met de SP is dat GroenLinks de focus meer heeft op natuur.

Mevrouw Van der Pol stelt dat inhoud en stabiliteit wel eens wringen. Dat heeft ook met achterban te maken.

Mevrouw Berghorst stelt dat het tevreden houden van de achterban moeilijk is. Dat zag je bij MAA. De ene helft van de achterban was tevreden, de andere helft niet.

De heer Schrijen informeert naar de verschillen tussen partijen.

Mevrouw Van der Pol stelt in dat kader het onderwerp megastallen aan de orde en vraagt naar het standpunt van de PvdA.

De heer Kuntzelaers antwoordt dat schaalvergroting als doel op zich niet wordt gesteund. Het aantal dieren per m2 terugbrengen en het in brede zin terugbrengen van de negatieve effecten is van belang. Denk aan gezondheid, lucht, omgeving en dierenwelzijn.

Mevrouw Van der Pol vraagt hoe je dat bereikt.

De heer Kuntzelaers zegt dat dat een grote uitdaging is maar dat er ook veel rijksmiddelen beschikbaar zijn, die mogelijk uitkomst kunnen bieden. Dat zou samen met agrarische ondernemers moeten worden onderzocht in plaats van bovenaf op te leggen. Het zo mooi zijn als we agrarische ondernemers perspectief kunnen bieden en toch aan de natuurdoelen kunnen werken.

Mevrouw Berghorst vraagt hoe de BBB dat ziet.

Mevrouw Van der Pol stelt dat de agrarische sector dat zou moeten oppakken, maar niet gedreven door data en doelen. De mens moet centraal worden gesteld.

De heer Schrijen vraagt hoe tegen kernenergie wordt aangekeken.

De heer Kuntzelaers antwoordt dat onderzocht kan worden of kernenergie veilig en verantwoord kan. Als blijkt dat het kan dan valt daarover te praten, maar dat is niet iets voor de korte termijn.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek Verkenner

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Mevr. Thea Jetten (GroenLinks), dhr. Geert Gabriëls (GroenLinks), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB) dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner) dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmpst, mevr. Gerda Verbraeken, mevr. Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Op de inhoud zijn er volgens de **heer Schrijen** zowel overeenkomsten als verschillen tussen GroenLinks en de BBB. Ook geeft **de heer Schrijen** aan dat er voor de BBB twee breekpunten zijn. Het eerste breekpunt is dat het jaartal 2035 rondom stikstofreductie moet worden aangehouden in plaats van 2030. Het tweede breekpunt van de BBB betreft de gedwongen uitkoop van boeren.

De heer Schrijen vraagt zich af of beide partijen het aan hun achterban kunnen uitleggen, indien beide samen in een coalitie treden. Hij vraagt de BBB ook een reflectie te geven op het eerdere gesprek dat met GroenLinks is gevoerd.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat het een positief gesprek was en dat allen samen goed door een deur kunnen. Voorts geeft **mevrouw Schoolmeesters** aan dat er op het gebied van landbouw en natuur op landelijk niveau spanning bestaat en spreekt ze haar zorgen uit of dit op provinciaal niveau zal doorwerken.

De heer Gabriëls geeft aan hij geen moeilijkheden verwacht vanuit de achterban van GroenLinks wanneer de partij met de BBB in een coalitie zou plaatsnemen.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat deze moeilijkheden wel voor de achterban van de BBB gelden, maar benadrukt dat dit losstaat van de personen.

Mevrouw Jetten reageert dat het juist sterk zou zijn om te laten zien dat Den Haag Den Haag is en dat we in de provincie bruggen kunnen bouwen. Als voorbeeld geeft **mevrouw Jetten** aan dat de jaartallen rondom stikstofreductie voor GroenLinks Limburg niet leidend zijn, maar dat de partij simpelweg snel aan de slag wil.

De heer Gabriëls vult aan dat de BBB en GroenLinks verbinding kunnen tonen naar de achterban door de natuurorganisaties en de agrarische sector samen te laten werken. En daarbij moet aandacht zijn voor het inkomen van agrariërs, met wellicht minder vee gecombineerd met andere verdienmodellen.

Mevrouw van der Pol vraagt of er dan ook middelen voor natuurbeheer zouden kunnen landen bij agrariërs.

De heer Gabriëls geeft aan dat dat een interessante mogelijkheid zou kunnen zijn.

Mevrouw van der Pol stelt dat je als boer vaak tegen een muur aanloopt als de samenwerking wordt gezocht met TBO's.

De heer Gabriëls geeft aan dat GroenLinks daar juist een goede rol zou kunnen spelen, om de verbinding tot stand te brengen, zodat kan worden samengewerkt.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt wat mevrouw Jetten en de heer Gabriëls terugkrijgen vanuit de landelijke lijn over de gesprekken met de BBB..

De heer Gabriëls antwoordt dat de kijk op de BBB per regio verschilt. Velen zien mogelijkheden voor samenwerking op het platteland. De verantwoordelijkheid voor de stikstofreductie moet niet alleen bij de boeren te liggen, maar zou bij meerdere sectoren terecht moeten komen. **De heer Gabriëls** geeft aan gewoon van start te willen gaan met wat nu al mogelijk is en dat de discussie 2030/2035 irrelevant is.

Mevrouw Schoolmeesters prijst de innovatieve gedachte en de handreiking op alle fronten van de heer Gabriëls. Maar zij stelt ook dat alle groene plannen tegen de boeren gekeerd lijken te zijn.

Mevrouw Jetten reageert dat dit helaas een gevolg van framing is. Het 'kaartje van minister Van der Wal' heeft veel kwaad gedaan.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt hoe GroenLinks aankijkt tegen de gebiedsgerichte plannen die op 1 juli 2023 ingeleverd dienen te worden.

De heer Gabriëls antwoordt dat er veel ruimte is in hetgeen ingeleverd dient te worden. Slechts een routekaart of een pakket met eerste maatregelen zou al voldoende moeten zijn. In Limburg is ervoor gekozen om dit van onderop aan te pakken in samenwerking met de sector, het Waterschap, etc.

De heer Schrijen verwijst naar een mogelijk verschil op basis van de verkiezingsprogramma's omtrent stikstof. GroenLinks stelt dat intern salderen weer vergunningsplichtig moet worden, extern salderen niet volgens de huidige 70/30 verdeling, en dat de latente ruimte in vergunningen fors

verminderd moet worden. De BBB stelt dat nieuwvestiging van agrarische bedrijven door verplaatsing en/of uitkoop mogelijk moet blijven en dat het commercieel inzetten van stikstofmakelaars aan banden moet worden gelegd.

De heer Gabriëls De heer Gabriëls geeft aan dat hij het eens is met de BBB. Hij legt uit dat extern salderen weer op gang moet komen, maar dat deze stikstofruimte niet ALLEEN naar de industrie moet gaan. Eerst moeten de natuur herstellen en de PAS-melders worden gelegaliseerd. De 70-30 verdeling mag op het moment niet vanwege jurisprudentie. GroenLinks zou dit wel willen wanneer de rechter deze verdeling zou goedkeuren als er voldoende stikstofreductie heeft plaatsgevonden.

Mevrouw van der Pol vraagt hoe GroenLinks het verminderen van de latente ruimte voor zich ziet.

De heer Gabriëls antwoordt dat de latente ruimte gebruikt kan worden voor innovatie, maar dat deze afgekocht kan worden wanneer er niets met de latente ruimte gebeurt. Deze ruimte zou dan naar de PAS-melders gaan. **De heer Gabriëls** benadrukt dat het afpakken van rechten van iemand onmogelijk is en dat GroenLinks hier ook tegen is. Of er zou compensatie tegenover moeten staan.

Mevrouw Schoolmeesters stelt dat de kiezer klaar is met de wetten, de richtlijnen en het beleid van bovenaf. We moeten de moed hebben om bakens te verzetten.

De heer Gabriëls De heer Gabriëls antwoordt het 100% eens te zijn met mevrouw Schoolmeesters op het gebied van het hebben van moed om bakens te verzetten. Zelf is hij ook wars van de vele regels en de complexe situatie in het stikstofdossier. Maar hij geeft ook aan dat hij als bestuurder gehouden is zich aan de wet te houden en deze uit te voeren.

Mevrouw Schoolmeesters stelt dat ook de rechterlijke macht mee zou moeten helpen om de doelen omtrent stikstofreductie te veranderen. Ze vraagt hoe GroenLinks en de BBB samen aan de slag zouden kunnen gaan.

De heer Gabriëls De heer Gabriëls antwoordt het eens te zijn met mevrouw Schoolmeesters om het probleem minder te juridificeren. Hij geeft aan dat we aan de slag moeten door het veld in te gaan en aan de keukentafel bij boeren aan te schuiven. Er zijn middelen nodig en regelingen. We komen er samen uit als we het eens worden over reductie.

Mevrouw Jetten geeft aan dat het gesprek zich voornamelijk gericht heeft op het onderwerp stikstof. De provincie heeft belangrijke andere kerntaken waarop we graag willen doorpraten om te onderzoeken waar daar de overeenkomsten, verbinding en eventuele verschillen liggen.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek Verkenner

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Raimond Franssen (Lokaal-Limburg), dhr. Dré Peters (Lokaal-Limburg), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB) dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner) dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmpt, Mevrouw Gerda Verbraeken, Mevrouw Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Als terugkoppeling op het eerste gesprek geeft de **heer Schrijen** aan dat Lokaal-Limburg heeft aangegeven dat de partij bescheidenheid past met twee zetels. Het is een breekpunt voor Lokaal-Limburg wanneer in een programma zaken worden opgenomen over dat we geen moskeeën en asielzoekers willen. De asielproblematiek is een gezamenlijk probleem, dat gezamenlijk moet worden opgepakt. De breekpunten van de BBB zijn prima voor Lokaal-Limburg, mits dit niet op gespannen voet komt te staan met de woningopgave.

De heer Schrijen stelt dat het soms moeilijk is te bepalen op welke inhoudelijke punten Lokaal-Limburg links is en waar rechts.

De heer Peters antwoordt dat hij niet weet of ze links of rechts zijn. Ze zijn sociaal. Hij geeft aan dat de partij de afgelopen week heeft nagedacht over een mogelijke stabiele coalitie. Hierbij moet volgens Lokaal-Limburg worden opgepast dat een partij met vijf zetels nooit kan zorgen voor een blokkade in de besluitvorming. Stabiliteit moet vanaf de eerste dag gegarandeerd zijn. Om de coalitiediscipline in stand te houden moet er altijd een extra kaart in handen worden gehouden.

De heer Franssen vult aan door te stellen dat stabiliteit voor Lokaal-Limburg betekent dat er nog steeds een meerderheid moet zijn, zelfs wanneer een partij uit de coalitie tegenstemt bij een moeilijk dossier.

De heer Peters herhaalt dat een coalitie niet in verlegenheid moet komen door stabiliteit.

De heer Schrijen vraagt of kleine partijen kunnen deelnemen aan een coalitie zonder gedeputeerden te leveren wanneer de partijen inhoudelijk punten kunnen opnemen in een programma.

De heer Peters antwoordt dat een coalitie gedogen zonder gedeputeerde te leveren een brug te ver is.

De heer Schrijen vraagt of een gedeputeerde vanuit een kleine partij dan een parttime of fulltime functie zou moeten hebben.

De heer Peters antwoordt dat ze nog niet in die fase van het proces zijn, maar mocht dit tot besluitvorming leiden dan is dit bespreekbaar. Dat de BBB twee gedeputeerden zal leveren met tien zetels acht de heer Peters als vanzelfsprekend.

De heer Schrijen vraagt de BBB een reflectie te geven op het eerdere gesprek dat met Lokaal-Limburg heeft plaatsgevonden.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat het een aangenaam gesprek was. Ze vraagt zich af waar Lokaal-Limburg op tegen zou zijn. Ze herinnert ze zich een discussie over zonnepanelen op landbouwgrond.

De heer Franssen antwoordt dat Lokaal-Limburg er niet van houdt om mensen aan het lijntje te houden en dat eerlijkheid voorop staat. En nee zeggen is ook een antwoord. Wanneer iets niet mogelijk is moet dit worden aangegeven. De zonnepanelendiscussie had te maken met het verbod op windturbines in het Limburgs Heuvellandschap.

Mevrouw Schoolmeesters stelt dat volle grond beschikbaar moet blijven voor landbouw.

De heer Franssen geeft aan het hiermee in principe eens te zijn. Lokaal Limburg wil echter geen windturbines in het Zuid-Limburgse Heuvelland. Daar zouden zonnepanelen een alternatief kunnen zijn. Dat geldt niet voor Noord- en Midden-Limburg, waar windturbines wel tot de mogelijkheden behoren.

De heer Schrijen geeft aan dat de BBB en Lokaal-Limburg beide drie prioriteiten hebben aangegeven in de eerste gespreksronde. Voor Lokaal-Limburg zijn dit de Maaslijn en internationale verbindingen, bereikbaarheid van het platteland (OV) en meer contact met burgers (de menselijke maat). Ook stelt de **heer Schrijen** dat er mogelijke verschillen zijn tussen de BBB en Lokaal-Limburg op basis van de verkiezingsprogramma's. Een van deze verschillen heeft te maken met bemesting naar behoefte (BBB) tegenover het terugdringen van fosfaat (Lokaal-Limburg).

De heer Franssen geeft aan dat er wanneer nodig moet worden bemest, aangezien er zonder mest geen voldoende oogst is. Zolang dit op een natuurlijke basis en circulair gebeurt is dit prima.

Een ander verschil in de verkiezingsprogramma's is volgens **de heer Schrijen** de visie op wonen. Waar Lokaal-Limburg pleit voor een toename van bouwprojecten die passen in het Limburgs

landschap, stelt de BBB dat er binnen de bebouwde kom gebouwd dient te worden (inbreiden). Dit lijkt een overbrugbaar verschil.

De heer Peters bevestigt dat. Als er maar woningen komen voor mensen die in de kleine kernen willen wonen.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek Verkenner

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Jorge Wolters Gregório (SP), dhr. Peter van Zutphen (SP), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB) dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner) dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmpt, mevr. Gerda Verbraeken, mevr. Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Als terugkoppeling op het eerste gesprek geeft de **heer Schrijen** aan dat de SP heeft aangegeven dat de partij bescheidenheid past en dat zij niet vooraan staat als het gaat om coalitievorming. Volgens de SP kan een coalitie over rechts het beste eerst worden onderzocht, maar mocht dit niet lukken dan is het mogelijk om over links te gaan. De SP is in dat geval bereid om te onderhandelen. Samenwerken met de PVV zou erg lastig worden voor de SP, vooral op het vlak van economie en vluchtelingen. De VVD heeft een andere visie op de Sociale Agenda. JA21 en FvD staan qua gedachtengoed ver van de SP af. Met de meeste andere partijen zou er samenwerking mogelijk zijn voor de SP.

De heer Schrijen vraagt de BBB een reflectie te geven op het eerdere gesprek dat mevrouw Schoolmeesters en mevrouw van der Pol met de SP hebben gevoerd.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat het een positief gesprek was. Ze vraagt naar de redenen voor de samenstelling van de delegatie van de SP.

De heer Wolters Gregório antwoordt dat de heer Van Zutphen veel ervaring heeft en dat hij een soort mentorfunctie heeft.

De heer van Zutphen vult aan dat de heer Wolters Gregório prima zijn verhaal doet, maar dat het ook prettig is om terug te kunnen vallen op iemand die veel ervaring heeft met coalitieonderhandelingen. Verder vertelt hij dat de SP een bredere partij is dan alleen een Statenfractie en dat zij, net zoals de BBB, ook in wijken en op straten actief is. De BBB is ook nadrukkelijk aanwezig en deze zichtbaarheid zou haar succes in de Provinciale Statenverkiezingen kunnen verklaren.

De heer Schrijen vraagt wat de SP zou doen als zich een situatie voordoet waarin de SP nodig zou zijn voor een coalitie.

De heer Wolters Gregório antwoordt dat, indien de SP wordt gevraagd, de voorkeur uitgaat naar een linkse coalitie. Hierin zijn verschillende opties mogelijk. Met de PvdA deelt de SP met name standpunten op het vlak van brede welvaart en kansgelijkheid. Met de PvdA kan de SP heel goed samenwerken.

De heer Schrijen geeft aan dat beide partijen verschillende prioriteiten hebben aangegeven in de eerste gespreksronde. De belangrijkste prioriteiten voor de SP hebben te maken met 'bestaanszekerheid'. Hieronder vallen o.a. energie in publieke handen, openbaar vervoer en 50 miljoen budget voor de sociale agenda. De BBB stelt als belangrijkste prioriteiten het afschaffen van de gedwongen onteigening van boeren, het terugdraaien van de versnelling van stikstofdoelen halen in 2030 en leefbaarheid.

De heer Wolters Gregório reageert dat de SP ook tegen gedwongen onteigening is.

De heer Schrijen verzoekt mevrouw Schoolmeesters het begrip 'leefbaarheid' te duiden.

Mevrouw Schoolmeesters antwoordt dat dit begrip uit een harde en een zachte component bestaat. De harde component is geld, waarvoor gelobbyd zal moeten worden in Den Haag. Begrotingstechnisch zal er landelijk meer aandacht op het thema leefbaarheid komen en het is aan ons om dit geld naar Limburg te halen. De zachte component zijn de mensen en buurtontwikkeling. Zaken zoals een buurthuis, een bibliotheek en een basisschool moeten voor iedereen bereikbaar zijn, ook in nieuwe wijken.

De heer van Zutphen reageert dat dit ook geldt voor bestaande wijken, waarin de voorzieningen verdwijnen.

De heer Schrijen stelt dat er mogelijke verschillen zijn tussen de BBB en de SP op basis van de verkiezingsprogramma's. Een van deze verschillen heeft te maken met de rol van de overheid omtrent het deprivatiseren van zaken. Dit staat bij de BBB niet in het programma. Een ander punt is natuur. Hierbij wil de SP goudgroene natuurgebieden ook het beschermingsregime van de Natura 2000 gebieden toebedelen, terwijl de BBB pleit voor een herijking van de Natura 2000 gebieden.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat alles op stikstof is geënt momenteel, maar dat er gekeken moet worden naar de daadwerkelijke status van de Natura 2000 gebieden. Er moet pragmatisch worden omgegaan met natuur. En ook kijken wat de middelen die we erin investeren daadwerkelijk opleveren.

Ook landbouw is een thema waar de partijen verschillend over schrijven in hun verkiezingsprogramma, aldus **de heer Schrijen**. De SP ontmoedigt megastallen en mestvergisters en

pleit voor minder vee, meer boeren en ecologisch verantwoorde productie voor binnenlandse vraag. Ook wil de SP aandacht voor de inkomenspositie van boeren.

Mevrouw van der Pol vraagt wat het probleem is betreffende mestvergisters en wat de SP verstaat onder megastallen.

De heer Wolters Gregório zegt dat het doel voorbij wordt gegaan wanneer mest vanuit andere regio's hiernaartoe gebracht wordt. Wat betreft de megastallen, wanneer deze op voldoende afstand van woongebieden staan is er geen probleem. De megastallen die nu bestaan hoeven niet te worden weggehaald, in principe hoeven er ook geen nieuwe te komen.

Ook geeft **de heer Wolters Gregório** aan dat zowel de Staten als de omgeving slecht worden geïnformeerd over dit soort zaken. Het is belangrijk iedereen op tijd aan tafel te zetten om miscommunicatie te voorkomen. Er moet geen aandacht gaan naar mensen die na een goed en zorgvuldig doorlopen proces alsnog nog ruis willen veroorzaken om zo toch hun zin te krijgen, dat geldt voor welk beleid dan ook.

De heer Schrijen haalt nog een laatste verschil in de verkiezingsprogramma's aan, namelijk energie. De SP is geen voorstander van kernenergie en de BBB wel. De SP wil daarnaast een provinciaal energiebedrijf.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat het thema energie vast een mooi debat gaat opleveren, maar dat het moet lukken om elkaar te vinden. Energie is een basisbehoefte en het is belangrijk om zelfredzaam te zijn. Energie moet beschikbaar, betrouwbaar en betaalbaar zijn.

De heer Wolters Gregório geeft aan dat het plaatsen van een mini kerncentrale veel van het budget van de provincie gaat vragen, terwijl een eventuele kerncentrale zeker niet op korte termijn beschikbaar zal zijn. Dit moet aan een hoger overheidsniveau worden overgelaten.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat dit echter wel eerst aangekaart moet worden op dat niveau.

De heer Schrijen vraagt of er nog overige punten zijn die de aanwezigen willen bespreken.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt de heer van Zutphen hoe hij het activisme van de SP ziet in combinatie met de provinciale politiek.

De heer van Zutphen reageert door te stellen dat de mensen die zich laten horen gesteund dienen te worden. Het is erg als mensen afhaken, als het hen niet meer interesseert wat er in de politiek gebeurt. Hij stelt dat het bestuur er baat bij heeft als zij kritisch worden gevolgd. De SP betreft mensen, is strijdbaar en geeft aan dat er zaken moeten gebeuren. En als het nodig is kunnen mensen worden gemobiliseerd. Dat gebeurde daags na de verkiezingen nog, toen de SP stakers in de ziekenhuizen heeft gesteund. En ook toen DSM (met provinciale subsidie) uit Heerlen vertrok naar Maastricht.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.

Zakelijke verslaglegging gesprek Verkenner

Donderdag 30 maart 2023

Aanwezig:

Dhr. Ruud Bulet (JA21), dhr. Philippe Schyns (JA21), mevr. Annetje Schoolmeesters (BBB), mevr. Heidi van der Pol (BBB) dhr. Jan Schrijen (onafhankelijk verkenner) dhr. Stefan Jansen, dhr. Hendrik Jan van Elmpt, mevr. Gerda Verbraeken, mevr. Indra van Gulick (allen ambtelijke ondersteuning)
De heer Bulet heeft via een digitale verbinding deelgenomen aan het gesprek.

De heer Schrijen heet alle aanwezigen van harte welkom. Hij geeft aan dat hij een eerste ronde gesprekken achter de rug heeft met alle 13 partijen. Zijn algemene indruk daarbij is dat:

- er sprake is van een constructieve en open opstelling;
- alle partijen een voorkeur hebben uitgesproken voor een coalitie, met uitzondering van de PvdD, die de voorkeur geeft aan een extraparlamenteair college;
- alle partijen vinden dat BBB onderdeel moet zijn van een nieuwe coalitie en dat BBB het voortouw moet nemen in het proces;
- stabiliteit en vertrouwen in vrijwel alle gesprekken sleutelbegrippen zijn;
- op inhoud en op basis van de programma's veel overbrugbaar lijkt, maar verdiepende gesprekken nodig zijn om dit te kunnen bevestigen;
- een coalitie meer dan 24 zetels zou moeten tellen en minimaal vijf partijen;
- los van de inhoud een persoonlijke 'klik' een voorwaarde is voor een vruchtbare samenwerking.

De heer Schrijen informeert de aanwezigen voorts dat hij, vanuit de breed gedragen opvatting dat BBB de leiding neemt in het proces, afgelopen dinsdag een gesprek heeft gehad met BBB, waarbij is teruggekeken op de eerste gespreksronde. Daarbij is ook gesproken over de opvattingen van de BBB ten aanzien van verschillende coalitie-varianten. Hij geeft aan op basis daarvan een tweede gespreksronde te hebben geïnitieerd, waarbij met veel, maar niet alle partijen opnieuw wordt gesproken. En hij heeft de BBB uitgenodigd om bij alle gesprekken in de tweede ronde aanwezig te zijn.

Als terugkoppeling op het eerste gesprek geeft de **heer Schrijen** aan dat JA21 heeft aangegeven op veel vlakken de visie van de BBB te delen. De verkiezingsuitslag toont volgens JA21 dat de kiezer "naar rechts is getrokken".

De heer Schyns vraagt de BBB om, voor zijn beeldvorming, aan te geven of ze links of rechts zijn.

Mevrouw Schoolmeesters antwoordt dat de BBB rechtvaardig is. De BBB is niet links, niet rechts, maar voor een menselijk gezicht. De BBB is een mooie middenpartij.

De heer Bulet reageert dat BBB en JA21 dicht bij elkaar liggen in het kader van problemen en oplossingen.

De heer Schrijen gaat verder met de terugkoppeling over de eerste gespreksronde met JA21. JA21 heeft vooraf geen partijen uitgesloten, maar heeft een voorkeur voor een coalitie over rechts. Er zijn voor deze tweede gespreksronde meerdere partijen uitgenodigd. Rechts of links is nog niet bepaald.

De heer Schrijen vraagt of JA21, als mogelijk onderdeel van een coalitie, een programmatische invulling wil geven of juist een gedeputeerde wil leveren met een voorkeur voor een portefeuille.

De heer Schyns antwoordt dat dit voor deze fase in het proces nog niet relevant is, maar dat JA21 uitgaat van het leveren van een gedeputeerde. JA21 heeft al een kandidaat-gedeputeerde. Wat betreft de portefeuilles verwacht JA21 geen hoofdrol te spelen.

De heer Burlet reageert dat de portefeuillevoorkeur richting de Brightlandscampussen en economie gaat.

De heer Schrijen vraagt hoe JA21 kijkt naar de sociale agenda en de brede culturele infrastructuur, naar aanleiding van de visie dat de “provincie zich moet beperken tot kerntaken en bezuinigen op provinciale hobby’s”.

De heer Burlet antwoordt dat de provincie Limburg hier een andere rol heeft dan andere provincies door het gebrek aan écht grote steden. De provincie heeft een grotere rol in het in stand houden van cultuur. Belangrijk is dat de provincie doelgericht ergens mee bezig is en dat het iets oplevert.

De heer Schyns stelt dat het belangrijk is om impact te toetsen. Er moet daarbij eerst gekeken worden naar hoeveel geld nodig is alvorens dit geld op te halen. De huidige middelen voor de sociale agenda kunnen blijven, zolang er kritisch naar gekeken wordt. Iedere euro kan maar één keer worden uitgegeven.

De heer Burlet voegt toe slim gebruik maken van de mogelijkheden die er al zijn. Hij noemt als voorbeeld gratis tandheelkundige zorg voor minderjarigen. Er zou informatie en voorlichting moeten komen over gratis tandheelkundige zorg voor minderjarigen.

De heer Burlet stelt dat het moet worden gewogen ten opzichte van andere uitgaven.

De heer Schrijen vraagt de BBB een reflectie te geven op het eerdere gesprek dat mevrouw Schoolmeesters en mevrouw van der Pol met JA21 hebben gevoerd.

Mevrouw Schoolmeesters reageert dat er een persoonlijke klik is en dat de programma’s relatief overeen komen. Ze vraagt in hoeverre écht kan worden gerekend op JA21, gezien het feit dat de gesprekken tot nog toe steeds digitaal moesten plaatsvinden. Hoe staat het met de stabiliteit van de partij?

De heer Burlet reageert dat wanneer de BBB voor JA21 kiest, ze een betrouwbare partner heeft. Iedereen bij JA21 is zwaar gecommitteerd en gemotiveerd.

De heer Schrijen geeft aan dat beide partijen verschillende prioriteiten hebben aangegeven in de eerste gespreksronde. De belangrijkste prioriteiten van JA21 hebben te maken met het vasthouden van de gekozen lijn voor MAA, het behoud van de grote industrie en ondersteuning van transitie, als ook de faciliteiten in dorpskernen. De BBB heeft als belangrijkste prioriteiten het terugdraaien van de gedwongen onteigening van boeren en de versnelling van stikstofdoelen naar 2030 en leefbaarheid.

De heer Burlet reageert door te stellen dat JA21 laatstgenoemde prioriteiten deelt en dat ook PAS-melders moeten worden geholpen. Voor wat betreft leefbaarheid voegt hij daaraan toe het behoud van verenigingen als ‘maatschappelijk weefsel’ aan wil toevoegen. En aandacht voor het tegengaan van vergrijzing en ontgroening.

De heer Schrijen vraagt of er geen echte breekpunten voor JA21 zijn. **De heer Schrijen** stelt dat er namelijk mogelijke verschillen zijn tussen de BBB en de JA21 op basis van de verkiezingsprogramma's. Een van deze verschillen heeft te maken met de woningbouw en de opvang van asielzoekers.

De heer Burlet antwoordt dat JA21 moeite heeft met de 'dwangopvang'. Dat is een slechte regeling.

De heer Schyns vult aan dat er niet om de wet heen kan worden gegaan, maar dat je altijd kan proberen te lobbyen. Wat betreft de voorrang op woningen voor de statushouders geeft hij aan dat positieve discriminatie ook discriminatie is.

Een ander verschil is volgens **de heer Schrijen** de rol van de provincie. JA21 pleit dat de provincie zich moet richten op kerntaken en bezuinigen op provinciale hobby's. De BBB wil een bredere stimulerende agenda op bijvoorbeeld onderwijs en politietaken.

De heer Schyns reageert dat politie voor hem geen linkse hobby is. Veiligheid is belangrijk en daar wil hij zich hard voor maken. Voorts geeft hij aan dat er geïnvesteerd moet worden in energie, veiligheid, zorg en schoon drinkwater.

De heer Burlet haalt het onderwerp energiearmoede aan, waar volgens hem twee richtingen ingeslagen kunnen worden. Er kan subsidie worden verleend aan de mensen of er kan worden gezorgd voor geïsoleerde woningen. De laatste richting komt ten goede aan de energietransitie.

De heer Schyns geeft aan niet afhankelijk te willen zijn van andere landen voor energie en daarom voor kernenergie te zijn.

De heer Schrijen vraagt of er nog andere punten zijn die de aanwezigen willen bespreken.

Mevrouw Schoolmeesters vraagt of JA21 met linkse partijen in een coalitie kan samenwerken.

De heer Burlet antwoordt dat de denkwijze van partijen belangrijk is. Het doel moet boven het dogma staan. Pragmatisme en de personen zelf zijn belangrijk.

De heer Schyns geeft aan bereid te zijn met iedere partij in een coalitie te treden, zolang er op de inhoud beoordeeld wordt en het constructief is. Soms moet er iets worden ingeleverd om een ander doel te behalen.

De heer Schyns vraagt wat het ideaalscenario zou zijn voor de BBB in een coalitie.

Mevrouw Schoolmeesters antwoordt dat naast inhoud personen, stabiliteit en persoonlijke klik belangrijk zijn.

De heer Schrijen gaat naar een afronding van het gesprek en geeft aan dat hij zal bezien of er naar aanleiding van de tweede gespreksronde nog een derde ronde met enkele partijen moet plaatsvinden. Het streven is erop gericht om rond Pasen (wellicht op Goede Vrijdag) zijn advies op te leveren. Hij dankt de aanwezigen voor het prettige gesprek en de openheid die daarbij is getoond.
